

УДК 336.1

Т.Ю. НАЗАРОВА, М. О. КУБРАК, К.Ю. ХАЧЕВА**ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА**

У статті розглядається фінансове забезпечення розвитку торгівельного підприємства як важливої складової сучасного управління. Систематизовано підходи до визначення сутності фінансового забезпечення підприємством. Розглянуто питання фінансового забезпечення господарської діяльності підприємств як фактор розвитку конкурентоспроможності підприємства. Проаналізовано існуючі підходи щодо визначення понять «фінансові ресурси», «фінансове забезпечення». Виокремлено основні принципи, на яких ґрунтується фінансове забезпечення підприємства. Визначено проблеми та надано пропозиції щодо вдосконалення фінансового забезпечення діяльності підприємств. Сучасний період формування фінансових ресурсів виявив низку проблем у діяльності господарюючих суб'єктів на макро- і мікрорівні, які знайшли відображення в їх діяльності в цілому та фінансових аспектах діяльності, зокрема. Це ставить перед керівництвом цих підприємств низку завдань, що вимагають негайного вирішення. Обґрунтовано необхідність створення ефективної фінансової стратегії підприємства. В комплексі концептуальних засад дослідження процесу розробки фінансової стратегії конкретними торговельними підприємствами певне місце має бути відведено визначенню принципів побудови цього процесу. Ідентифікація основних характеристик та принципів досліджуваного процесу створює необхідний теоретичний базис для визначення методологічних підходів до побудови структурно-логічної схеми процесу розробки фінансової стратегії торговельних підприємств.

Ключові слова. Фінансові ресурси, фінансове забезпечення, фінансова стратегія, процес, принципи, результат

Т.Ю. НАЗАРОВА, М. О. КУБРАК, К.Ю. ХАЧЕВА**ОСНОВНЫЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ПОНЯТИЯ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ**

В статье рассмотрены вопросы финансового обеспечения хозяйственной деятельности предприятий как фактор развития конкурентоспособности предприятия. Систематизированы подходы к определению сущности финансового обеспечения предприятием. Проанализированы существующие подходы к определению понятий «финансовые ресурсы», «финансовое обеспечение». Определены основные принципы, на которых основывается финансовое обеспечение на предприятии. Определены проблемы и даны предложения по совершенствованию финансового обеспечения деятельности предприятий. Современный период формирования финансовых ресурсов выявил ряд проблем в деятельности хозяйствующих субъектов на макро- и микроуровне, которые нашли отражение в их деятельности в целом и финансовых аспектах их деятельности, в частности. Это ставит перед руководством предприятий ряд задач, требующих немедленного решения. Обоснована необходимость создания эффективной финансовой стратегии на предприятии. В комплексе концептуальных основ исследования процесса разработки финансовой стратегии, конкретными торговыми предприятиями определенное место должно быть отведено определению принципов построения этого процесса. Идентификация основных характеристик и принципов исследуемого процесса создает необходимый теоретический базис для определения методологических подходов к построению структурно-логической схемы процесса разработки финансовой стратегии торговых предприятий.

Ключевые слова. Финансовые ресурсы, финансовое обеспечение, финансовая стратегия, процесс, принципы, результат

T.Yu. NAZAROVA, M.O. KYBRAK, K.Y. KHACHEVA**MAIN APPROACHES FOR DEFINITION OF THE CONDITIONS OF FINANCIAL SUPPORT FOR ENTERPRISE DEVELOPMENT**

The article discusses the issues of financial support for the economic activity of enterprises as a factor in the development of the enterprise's competitiveness. The approaches to determining the essence of financial support by the enterprise are systematized. The existing approaches to the definition of the concepts of "financial resources", "financial security" are analyzed. The main principles on which the financial security in the enterprise is based are determined. The problems were identified and proposals were made for improving the financial support of the enterprises. The present period of the formation of financial resources revealed a number of problems in the activities of economic entities at the macro and micro levels, which reflected in their activities in general and financial aspects of activity, in particular. This puts the management of these companies in a series of tasks that require immediate resolution. The necessity of creating an effective financial strategy at the enterprise is grounded. In a complex of conceptual bases of research of process of development of financial strategy, concrete trading enterprises the certain place should be allocated definition of principles of construction of this process. Identification of the main characteristics and principles of the process under study creates the necessary theoretical basis for determining methodological approaches to constructing a structural and logical scheme for the process of developing a financial strategy for trading enterprises.

Keywords. Financial resources, financial security, financial strategy, process, principles, result

Вступ. Ефективне управління фінансами підприємства вимагає своєчасного коректування його фінансової стратегії, пошуку нових управлінських рішень, що стосуються зміцнення фінансового стану підприємства, його конкурентоспроможності, організації грошового обігу і фінансування поточної діяльності. Оскільки управління фінансами підприємств характеризується певними особливостями в прийнятті фінансових рішень, то необхідність вивчення специфіки фінансового забезпечення неухильно зростає. Оскільки від

раціонального фінансового забезпечення розвитку підприємства з'являється можливість забезпечення якісно нової життєздатності підприємства, його конкурентоспроможності та розширення діяльності за рахунок виходу на нові ринки збуту в довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Проблемами теоретичного та практичного обґрунтування напрямів фінансового забезпечення функціонування підприємств розглядаються як вітчизняними, так і закордонними вченими. Так,

© Т.Ю. Назарова, М. О. Кубрак, К.Ю. Хачева 2018

розвитку концепції фінансового забезпечення стійкого розвитку підприємства присвячені роботи Дж. Уільямса, М. Міллера, Ф. Модільяні, І. Бланком, М. Барної, В. Габріелян, О. Дюгованець.

Аналіз літературних джерел та наукових праць показав, що обґрунтування процесу практичної реалізації системи фінансового забезпечення потребує подальших досліджень. Доцільність дослідження визначається також необхідністю пошуку нових напрямків удосконалення системи фінансового забезпечення вітчизняними підприємствами.

Мета статті. Розглянути різні сучасні підходи науковців щодо визначення фінансового забезпечення підприємства та його вплив на фінансову стратегію.

Постановка задачі. Фінансова діяльність як окремий вид діяльності набуває поширення. Аналіз інформації, що стосується фінансування та його об'єктів, є вирішальним для прийняття управлінських

рішень. Подальше ефективне функціонування вітчизняних підприємств стримуються низкою чинників, серед яких усе більше пріоритетного значення набуває вирішення проблем недостатності власного фінансового забезпечення та обмеженості можливостей щодо залучення зовнішнього фінансового ресурсу. Тому актуальним стає завдання фінансового забезпечення розвитку підприємств в кризових реаліях України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні в науковій літературі можна знайти різні визначення сутності терміну «фінансове забезпечення». Аналіз використовуваного в економічній літературі та практиці фінансового менеджменту терміна «фінансове забезпечення» виявив відсутність однозначної інтерпретації цього поняття. Аналіз поняття «фінансове забезпечення» відображено у таблиці 1.

Таблиця 1 – Визначення поняття «фінансове забезпечення» [2,3,4,5,6,8,9,10]

№	Автор	Визначення
1	Опарін В. М.	Методи фінансового впливу на соціально-економічний розвиток: фінансове забезпечення і фінансове регулювання. Оскільки ці два методи є глобальними й узагальнюючими і включають у себе окремі часткові методи, то їх можна виділити як структурні підсистеми фінансового механізму, що характеризують зміст впливу фінансів на різні сторони розвитку суспільства. Фінансове забезпечення реалізується на основі відповідної системи фінансування, яке може здійснюватися у трьох формах: самофінансування, кредитування та зовнішнє фінансування.
2	Осьмірко І. В.	Фінансове забезпечення – це сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів, а також організаційно- управлінських принципів, методів і форм фінансування, фінансових важелів та інструментів впливу на фінансовий стан суб'єкта господарювання.
3	Сокиринська І. Г.	Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання зумовлене необхідністю безперервності відтворювальних процесів за рахунок власних та залучених фінансових ресурсів з виокремленням механізму фінансового забезпечення, формування структури капіталу, планування і бюджетування та балансування грошових потоків, пов'язуючи його з рівнем фінансової стійкості та ризику в діяльності підприємств.
4	Юрій С. І.	Фінансове забезпечення – формування цільових грошових фондів у достатньому розмірі та їх ефективне використання. Форми фінансового забезпечення: самофінансування, кредитування, бюджетне фінансування, оренда та інвестування.
5	Гривківська О. В.	Фінансове забезпечення діяльності підприємств є методом фінансового механізму, який дозволяє сформувати достатні обсяги фінансових ресурсів для досягнення беззбитковості діяльності, підвищення ефективності господарювання та зміцнення національної економіки. Складовими фінансового забезпечення є самофінансування, кредитування та цільове фінансування.
6	Кірейцев Г. Г.	Фінансове забезпечення полягає у виділенні певної суми фінансових ресурсів на вирішення окремих завдань фінансової політики господарюючого суб'єкта, реалізується через такі форми: самофінансування, акціонерний капітал, кредитування, безповоротне фінансування.
7	Біла О. Г., Чуй І. Р.	Фінансове забезпечення передбачає визначення величини фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення формування і функціонування всіх систем забезпечення фінансового менеджменту, їх використання, своєчасне реагування на зміни зовнішнього і внутрішнього середовища, оцінку ефективності тощо.
8	Родионова В. М., Гончаренко Л. І., Вавилов Ю. Я.	Фінансове забезпечення – покриття відтворювальних витрат за рахунок фінансових ресурсів, які акумулюють суб'єкти господарювання та держава.
9	Оспіцев В. І.	Фінансове забезпечення є основним методом фінансового впливу на соціально-економічний розвиток. Регулюється на основі відповідної системи функціонування, яке здійснюється в трьох формах: самофінансування, кредитування, зовнішнього фіксування.

Проведені теоретичні дослідження поняття фінансового забезпечення та отримане уточнене визначення цієї категорії визначають ключові аспекти в формуванні їх дефініції як економічної категорії. Чітке розуміння сутності фінансового забезпечення має велике практичне значення, адже правильне сприйняття економічної термінології, спрощує роботу кожного підприємства, допомагає прослідкувати та виявити взаємозалежності між різними факторами виробничо-господарської діяльності, що у подальшому дозволить не лише раціонально споживати наявні фінансові ресурси, а й будувати обґрунтовані економічні прогнози щодо ефективного управління підприємством. Фінансове забезпечення передбачає не лише ефективне використання вже накопиченої частини фінансових ресурсів, а й формування додаткових, що сприяють підвищенню ефективності та конкурентоспроможності підприємств, що забезпечує їх розвиток.

Основними елементами фінансового забезпечення розвитку є: фінансові ресурси, фінансові інструменти, фінансові важелі впливу, що залучаються на основі використання відповідних доцільних методів.

1) фінансові ресурси, як основні елементи фінансового забезпечення до яких належать грошові фонди та частина грошових коштів, яка використовується підприємством у не фондovій формі, які формуються із різних джерел виходячи із прав власності;

2) фінансові інструменти, як такі, що обслуговують фінансові операції на фінансовому ринку (позикових капіталів, цінних паперів, валютному, страховому ринку) суб'єктів господарювання в процесі фінансового забезпечення – це гроші й розрахункові документи, які обертаються на грошовому ринку; різноманітні цінні папери;

3) фінансові важелі впливу, як засоби впливу на учасників фінансових відносин – ставки за кредитами, депозитами, правила торгівлі, розмір страхових внесків;

4) методи фінансового забезпечення, як способи, прийомі вирішення конкретних завдань.

В процесі управління фінансовим забезпеченням розвитку підприємства приймаються та реалізуються рішення фінансової стратегії розвитку та здійснюється фінансова політика із залучення на фінансування стабільного функціонування фінансової системи підприємства з врахуванням особливостей бізнес-процесів.

Скорогована з урахуванням несприятливих факторів фінансова стратегія підприємства повинна забезпечувати високі темпи його операційної діяльності при одночасній нейтралізації загрози його банкрутства в майбутньому. Основою фінансової стратегії є пошук, раціональне використання й управління структурою фінансових ресурсів (капіталу) підприємства з метою підвищення його платоспроможності та фінансової стійкості.

Фінансова стратегія є спрямовуючим вектором управління підприємством, і без її належного формування практично неможливо оминати

фінансові проблеми під час здійснення виробничо-господарської діяльності у сучасному конкурентному ринковому середовищі.

Фінансова стратегія включає методи та практику формування фінансових ресурсів, їх планування й забезпечення стабілізації та фінансової стійкості підприємства в ринкових конкурентних умовах функціонування. Відповідно до фінансової стратегії визначається фінансова політика підприємства – як форма реалізації загальної економічної стратегії підприємства щодо окремих сторін його фінансової діяльності. Формуючи фінансову політику, враховують, які напрями фінансової діяльності підприємства – з метою досягнення головної стратегічної мети його діяльності – потребують більш ефективного управління.

Розробляючи фінансову стратегію, особливу увагу слід надати мобілізації внутрішніх ресурсів, максимальному зниженню собівартості продукції, формуванню та оптимальному розподілу прибутку, ефективному використанню капіталу тощо.

Передусім необхідно визначити базову фінансову стратегію діяльності підприємства як рекомендацію стосовно доцільності зміни його фінансово-господарського стану у тривалій перспективі, сформовану на підставі кількісних характеристик фактичного фінансово-господарського стану в поточному й наступних періодах.

Реалізація фінансової стратегії підприємства торгівлі зорієнтована на стабілізацію його фінансового стану з подальшим розширенням відтворенням фінансового потенціалу, адже передбачає послідовне проходження таких стратегічних етапів: забезпечення повноцінного фінансування поточної фінансово-господарської діяльності; підвищення реальної вартості активів і розширення обсягу робочого капіталу; підвищення ефективності використання і формування раціональної структури капіталу; збільшення обсягів діяльності та охоплення ринку; інвестиційно-інноваційний розвиток бізнесу; диверсифікація і розвиток суміжних видів економічної діяльності.

Висновки. В підсумку необхідно зазначити, що ефективне управління фінансовим забезпеченням розвитку підприємства торгівлі має мати стратегічний характер та узгоджуватися з загальною корпоративною стратегією його розвитку. Для цього визначені базові положення фінансової стратегії розвитку підприємств торгівлі, зокрема її мета – як формування гнучкої повноцінної системи фінансового забезпечення стратегічного поетапного розвитку фінансово-економічної сфери підприємства; довготермінові цільові орієнтири фінансово-економічної діяльності; інструменти їх досягнення. Реалізація фінансової стратегії підприємства торгівлі зорієнтована на стабілізацію його фінансового стану з подальшим розширенням відтворенням фінансового потенціалу підприємства. Таким чином, побудова концепції фінансового забезпечення стійкого розвитку підприємства дає змогу підвищити адаптивність підприємства до мінливих умов зовнішнього

середовища та забезпечити ефективність його діяльності в несприятливих умовах, а також є запорукою задоволення інтересів власників підприємства – отримання дивідендного доходу; працівників підприємства – вчасне отримання заробітної плати створення умов для кар'єрного розвитку; партнерів та контрагентів – ефективне довготривале співробітництво; органів місцевого та державного управління – забезпечення довгострокового розвитку та поповнення бюджету податковими надходженнями.

Список літератури:

1. Стефанишин О. Б. Теоретичні основи визначення сутнісних характеристик, функцій та складових фінансового забезпечення суб'єктів господарювання [Електронний ресурс] / О. Б. Стефанишин // *Глобальні та національні проблеми економіки : електронне наукове фахове видання*. – Випуск № 10. Квітень 2016 р. – С. 40-43.
2. Опарін В. М. *Фінанси (Загальна теорія) : навч. посіб.* / В. М. Опарін – Київ : КНЕУ, 2002. – 240 с.
3. Осмірко І. В. Система фінансового забезпечення інноваційного розвитку : поняття, структура та принципи функціонування / І. В. Осмірко // *Бізнес Інформ*. – 2012. – № 7. – С. 47-49.
4. Сокиринська І. Г. Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства / І. Г. Сокиринська // *Фінанси України*. – 2003. – № 1. – С. 88-95.
5. Гривківська О. В. Теоретичні підходи до визначення фінансового забезпечення діяльності підприємств / О. В. Гривківська // *Формування ринкових відносин в Україні*. – 2004. – № 2. – С. 12-15.
6. *Діагностика стану підприємства: теорія і практика* : [монографія] / А. Е. Воронкова, Р. З. Вечерковські, Д. К. Воронков [та ін.]. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Харків : ІНЖЕК, 2008. – 520 с.
7. Бланк І. А. *Фінансовий менеджмент: учебный курс* / І. А. Бланк. – Київ : Ника – Центр, 2001. – 528 с.
8. Крейнина М. Н. *Финансовый менеджмент: учебное пособие* / М. Н. Крейнина. – Москва : Дело и сервис, 1998. – 304 с.
9. Кірейцев Г. Г. *Фінансовий менеджмент* / Г. Г. Кірейцев. – Житомир : ЖІТІ, 2001. – 440 с.
10. Біла О. Г. *Фінанси : навч. посіб.* / О. Г. Біла, І. Р. Чуй – Львів : «Магнолія 2006», 2010. – 390 с.

11. *Strategic financial management* / Roger G. Clarke [et al.]. – Homewood, Illinois : Irwin, 1988. – 241 p.

References (transliterated):

1. Stefanyshyn O. B. Teoretychni osnovy vyznachennya sutnisnykh kharakterystyk, funkciy ta skladovykh finansovogo zabezpechennya sub'yektiv gosподaryuvannya [Theoretical basis for determining the essential characteristics, functions and components of financial support of economic entities] [Elektronnyj resurs] *Global'ni ta nacional'ni problemy ekonomiky : elektronne naukovе faxove vydannya*. [Global and national problems of the economy: an electronic scientific professional edition] – Vy'pusk no 10. Kviten' 2016 r. – pp. 40-43.
2. Oparin V. M. *Finansy (Zagal'na teoriya) : navch. posib* [Finance (General Theory)]. Kiev, KNEU, 2002. 240 p.
3. Os'mirko I. V. Sy'stema finansovogo zabezpechennya innovacijnogo rozvytku : ponyattya, struktura ta pry'ncy'py funkcionuvannya [System of financial support of innovative development: concept, structure and principles of functioning]. *Biznes Inform* [Business Inform]. 2012, no 7, pp. 47-49.
4. Sokyryns'ka I. G. Diagnosty'ka finansovogo zabezpechennya diyal'nosti pidpr'yemstva [Diagnosis of financial support of the enterprise activity] *Finansy' Ukrainy* [Finance of Ukraine]. 2003, no 1, pp. 88-95.
5. Gry'vkiv's'ka O. V. Teorety'chni pidhody do vy'znachennya finansovogo zabezpechennya diyal'nosti pidpr'yemstv [Theoretical approaches to the definition of financial support of enterprises]. *Formuvannya ry'nkovy'x vidnosyn v Ukraini* [Formation of market relations in Ukraine]. 2004, no 2, pp. 12-15.
6. *Diagnostyka stanu pidpr'yemstva: teoriya i praktyka : [monografija]* [Diagnostics of the state of the enterprise: theory and practice] [monograph] A. E. Voronkova, R. Z. Večerkovs'ki, D. K. Voronkov [ta in.]. – 2-ge vyd., pererobl. i dopovn. Kharkov, INZHEK, 2008. 520 p.
7. Blank Y. A. *Fynansovyj menedzhment: uchebnyj kurs*. [Financial management]. Kiev, Nyka – Centr, 2001. 528 p.
8. Krejny'na M. N. *Fynansovyj menedzhment: uchebnoe posobyе*. [Financial management]. Moscow, Delo y servys, 1998. 304 p.
9. Kirejcev G. G. *Finansovy'j menedzhment* [Financial management]. Zhy'tomy'r, ZhITI, 2001. 440 p.
10. Bila O. G. *Finansy' : navch. Posib* [Finances]. L'viv, «Magnoliya 2006», 2010. 390 p.
11. *Strategic financial management* / Roger G. Clarke [et al.]. – Homewood, Illinois : Irwin, 1988. – 241 p.

Надійшла (received) 01.10.2018

Відомості про авторів /Сведения об авторах / About the Authors

Назарова Тетяна Юрївна (Назарова Татьяна Юрьевна, Nazarova Tetjana Jurii'vna) – кандидат економічних наук, доцент, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри МЗЕД та фінансів; м. Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5734-876X>; e-mail: taniya2017@ukr.net

Кубрак Марина Олегівна (Кубрак Марина Олеговна, Kubrak Marina) – асистент, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», асистент кафедри МЗЕД та фінансів; м. Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3123-6721>; e-mail: marrak1984@gmail.com

Хачева Катерина Юрївна (Хачева Екатерина Юрьевна, Khacheva Kateryna) – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», студент; м. Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0878-6699>; e-mail: khacheva78@gmail.com